

რეზიუმე

რეკრეაციის გამოყენების ეკონომიკური ზემოქმედების შეფასება სადაც რეკრეანტთა მიერ გაწეული ხარჯების ეკონომიკური ზემოქმედების გასაანგარიშებლად გამოყენებულ იქნა მულტიპლიკატორი. რეკრეაციის მულტიპლიკატორი — ეს არის ერთ-ერთი ეკონომიკური მაჩვენებელი, კერძოდ, წარმოების, შემოსავლის ან დასაქმების ცვლილების თანაფარდობა რეკრეანტთა ხარჯების ცვლილებასთან. აქ წარმოდგენილ რეკრეაციის კოეფიციენტზე უნდა გამრავლდეს რეკრეანტთა მიერ გაწეული ხარჯები. წარმოების საერთო ცვლილებების შესაფასებლად გამოიყენებულ უნდა იქნას წარმოების მულტიპლიკატორი. საერთო შემოსავლების ცვლილებათა შესაფასებლად სხვა კოეფიციენტი, რომელზეც ასევე უნდა გამრავლდეს რეკრეანტთა მიერ გაწეული ხარჯები. რეკრეანტთა ხარჯების შემოსავლებზე, დასაქმებაზე და იმპორტზე ზემოქმედების შესაფასებლად შემოტანილ იქნა 1971 წელს ამერიკელი ეკონომისტების არჩერის და ოუენის მიერ შემუშავებული მულტიპლიკატორის გაანგარიშების მოდელი. მულტიპლიკატორის მნიშვნელობა განსხვავებულია ადგილობრივი ეკონომიკისა და მისი სხვადასხვა სექტორის სამეურნეო ურთიერთკავშირების ხასიათზე დამოკიდებულებით. პოლიტიკისა და დაგეგმვის შემუშავებისათვის შემოსავლების მულტიპლიკატორი ყველაზე ფასეულია, ვინაიდან ის უზრუნველგვყოფს ეროვნული შემოსავლისა და მისი ცვლილებებს ინფორმაციით მანამდე, ვიდრე ინარმოება პროდუქცია და საქონელბრუნვა.

მულტიპლიკატორების დანვრისათვის ანალიზი წარმოებს ეროვნულ და რეგიონულ დონეზე სახელმწიფო და კერძო სექტორის მიერ განხორციელებული ინვესტიციების ეფექტიანობის ანალიზის მიზნით, აგრეთვე ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორებთან შედარებით რეკრეაციის სხვადასხვა სახეების ზემოქმედების შეფარდებითი სიდიდეების შესასწავლად და შესამოწმებლად.

საკვანძო სიტყვები: რეკრეაცია. ეკონომიკა. ზემოქმედება. შეფასება. რეკრეანტები. გაანგარიშება. მულტიპლიკატორი. წარმოება. შემოსავლები. დასაქმება. ხარჯები. ჩ გადასახადები. ციკლი. მოხმარება. ეფექტიანობა.

Summary

Measuring the Economic Impact of Using Recreation

Measuring the economic impact of using recreation by using a multiplier for calculation of the costs borne by the holiday-makers. Recreation multiplier - this is one of the economic indicators, namely, correlation of production, income-generation or employment variations with the variations in the costs borne by the holiday-makers. The costs borne by the holiday-makers shall be multiplied by the recreation coefficient presented here. In order to evaluate the overall variations to the production the production multiplier shall be used. The overall income variations are evaluated by other coefficient which shall be used for multiplication of costs borne by the holiday-makers. For measuring the impact of the costs borne by the holiday-makers upon the income generation, employment and imports, in 1971 American economists Archer and Owen introduced a model of multiplier calculation. The meaning of the multiplier differs depending on the character of business interrelation between local economy and its different sectors. The multiplier is most valuable tool for policy development and planning, as it provides information on domestic revenues and the variations thereto before the product is produced and circulated.

The detailed analysis of the multiplier is made at national and regional levels with regards to the assessment of effectiveness of the investments made by public and private sectors, as well as for study and monitoring of the relative magnitude of impact by different types of recreation compared to other economic sectors.

ძირითადი ტექსტი

რეკრეაციის გამოყენების ეკონომიკური ზემოქმედების შეფასება ეფუძნება რეკრეანტთა (აღამიანები რომლებიც იყენებენ ბუნებრივ-რეკრეაციულ რესურსებს დასვენებისა და ძაღების აღდგენისათვის ბუნებრივ-რეკრეაციულ ადგილებში) მიერ გაწეულ ხარჯებს. აქ მნიშვნელოვანია განხილულ იქნას ეკონომიკის სხვადასხვა ასპექტები, რომლებიც განიცდის რეკრეანტთა მიერ გაწეული ხარჯების ზემოქმედებას.

რეკრეანტთა მიერ გაწეული ხარჯების ეკონომიკური ზემოქმედების გაანგარიშება წარმოებს მულტიპლიკატორის დახმარებით. რამდენადაც ადგილობრივი, რეკრეაციული სანარმოები (კურორტები, სამონადირეო მეურნეობები, ეროვნული პარკები) დამოკიდებულნი არიან სხვა მომმარაგებელ სანარ-

მოებზე, რეკრეაციულ ადგილებში რეკრეანტთა ხარჯების ნებისმიერი ცვლილება თავის მხრივ იწვევს შემოსავლების, დასაქმების, გაცვლითი კურსისა და ეკონომიკის წარმოებით დონეზე შესაბამის ცვლილებებს.

რეკრეაციის მულტიპლიკატორი — ეს არის ერთ-ერთი ეკონომიკური მაჩვენებელი, კერძოდ, წარმოების, შემოსავლის ან დასაქმების ცვლილების თანაფარდობა რეკრეანტთა ხარჯების ცვლილებასთან.

არსებობს რაღაც კოეფიციენტი, რაზედაც უნდა გამრავლდეს რეკრეანტთა მიერ განხული ხარჯები. წარმოების საერთო ცვლილებების შესაფასებლად გამოიყენება წარმოების მულტიპლიკატორი. საერთო შემოსავლების ცვლილებათა შესაფასებლად გამოიყენება სხვა კოეფიციენტი, რომელზეც ასევე უნდა გამრავლდეს რეკრეანტთა მიერ განხული ხარჯები.

რეკრეანტთა მიერ განხული თავდაპირველი ხარჯები მიემართება რეკრეაციულ საწარმოებში რომლებიც უშუალოდ ემსახურებიან რეკრეანტებს. შემდგომ რეკრეაციული საწარმოები ხარჯავენ თანხებს საიდანაც, ფულის გარკვეული ნაწილი გადის ეკონომიკური ბრუნვიდან სხვადასხვა სახის იმპორტული საქონლის შესაძენად, რომელსაც რეკრეანტები ადგილზე მოიხმარენ. ის თანხა, რომელზეც რეკრეანტების მიერ ამ სახის საქონლისა და მომსახურებისთვისაა დახარჯული, შემდგომში არ მონაწილეობს ეკონომიკური საქმიანობის გენერირებაში. ამიტომ, ფულის რაოდენობა რომელიც აქტიურად განიცდის ცირკულაციას ადგილობრივ ეკონომიკაში, ამ თანხის ოდენობით მცირდება. დარჩენილი თანხა გამოიყენება ადგილობრივი საქონლისა და მომსახურების შესაძენად, შრომის ასანაზღაურებლად, სხვადასხვა მოსაკრებლებისა და გადასახადების დასაფარავად. ხარჯვის ყოველ ციკლში ფულის გარკვეული ნაწილი შემოსავლების სახით (ხელფასი, მოგება და ა.შ.) ილექება მოსახლეობაში. ამ ფულის გარკვეული ნაწილი თავის მხრივ იზოგება და წყვეტს ეკონომიკაში ბრუნვას. შემოსავლის გარკვეული ნაწილი რომელიც არ გროვდება, შესაძლოა დაიხარჯოს იმპორტული პროდუქტის შესაძენად ან გადასახადების სახით შევიდეს სახელმწიფო ბიუჯეტში. ამგვარად, შემოსავლები მცირდება და ყოველ ციკლში ეკონომიკური სისტემიდან ადგილი აქვს ფულადი კაპიტალის გაჟონვას. რეკრეანტთა ხარჯების ხელშეწყობით კი ეკონომიკური საქმიანობის შემდგომი გენერირების შედეგად დარჩენილი შემოსავლები დიდი მოცულობით იხარჯება.

აქვე, საჭიროა აღინიშნოს მულტიპლიკატორის აქსელერატორისაგან განსხვავება. პირველი წარმოადგენს ახალი ინვესტიციების თანაფარდობას წარმოებისა და შემოსავლების ზრდასთან, ხოლო მეორე — თანაფარდობა დამატებითი მოხმარებისა წარმოებისა და შემოსავლების ზრდასთან.

მათემატიკურად სამომხმარებლო ხარჯების მულტიპლიკატორი შემდეგი ფორმულით გამოისახება

$$KK = 1 / 1 - MPC$$

სადაც, PC - მოხმარებისადმი ზღვრული

მიდრეკილება;

1 - MPC - დაზოგვისადმი ზღვრული მიდრეკილება.

რეკრეანტთა ხარჯების შემოსავლებზე, დასაქმებაზე და იმპორტზე ზემოქმედების შესაფასებლად შემუშავებულია მულტიპლიკატორის გაანგარიშების სხვადასხვა მოდელები. ერთ-ერთი ასეთი მოდელი შემუშავებულ იქნა 1971 წელს ამერიკელი ეკონომისტების არჩერის და ოუენის მიერ, რომელიც შემდეგნაირად გამოიყურება:

$$N \quad \sum_{j=1}^N \sum_{i=1}^n Q_{ij} K_{ij} V_i \frac{1}{1 - MPC \sum_{i=1}^n X_i Z_i V_i}$$

სადაც,

j - რეკრეანტთა კატეგორია, j = 1.....N;

i - რეკრეაციულ საწარმოთა სახეები, i = 1.....n;

j - ხარჯების ხვედრითი წილი, რომელიც განხორციელდა j-ური კატეგორიის რეკრეანტთა მიერ საერთო ხარჯებში;

K_{ij} - ხარჯების ხვედრითი წილი, რომელიც განხორციელდა j-ური კატეგორიის რეკრეანტთა მიერ i-ური ტიპის ბიზნესის მეშვეობით;

V_i - პირდაპირი და არაპირდაპირი შემოსავლები, რომელიც გენერირებულია ხარჯების ერთეულით და რომელიც განხორციელდა i-ური ტიპის ბიზნესის მეშვეობით;

X_i - ადგილობრივ მცხოვრებთა ხარჯების ხვედრითი წილი საერთო სამომხმარებლო ხარჯებში, რომელიც განხორციელდა i-ური ტიპის ბიზნესის მეშვეობით;

Z_i - წილი X_i-დან რომელიც მიეკუთვნება შესასწავლ ზონას.

მულტიპლიკატორის მნიშვნელობის შეფასებისას საჭიროა არა მარტო მეთოდის, არამედ მულტიპლიკატორის სახის შერჩევა. მულტიპლიკატორის ყოველი სახე ასრულებს თავის სპეციფიკურ ფუნქციას.

გაყიდვის მულტიპლიკატორით გაიზომება ბიზნესის დამატებითი ბრუნვა, რომელიც წარმოიშობა რეკრეანტთა ხარჯების ზრდის შედეგად. წარმოების მულტიპლიკატორით გაიზომება ეკონომიკაში პროდუქციის დამატებითი წარმოების მოცულობა, რომელიც წარმოიშობა რეკრეანტთა დანახარჯების ზრდის ხარჯზე.

ზემოთ მითითებულ ორ სახეს შორის პრინციპული განსხვავება მდგომარეობს იმაში, რომ წარმოების მულტიპლიკატორში ყველა ყიდვა-გაყიდვა არ არის დაკავშირებული მიმდინარე წარმოებასთან. მაგალითად, ზოგიერთი გაყიდვები წარმოებს მარაგების შემცირების ხარჯზე.

არსებობს კიდევ ერთი მიდგომა (ხარჯები-

გამოშვება) მულტიპლიკატორით შეფასებისა, რომელიც ნაწილობრივ წონასწორობის პრინციპზე დაფუძნებული წინანდელი მოდულებისაგან განსხვავებით ეყრდნობა საერთო წონასწორობის პრინციპს. ამ პრინციპის თანახმად რეკრეაციული ადგილების ეკონომიკა წარმოდგენილია მატრიცული ფორმით ცხრილის დახმარებით. ხარჯების ცვილება რომელიც განპირობებულია რეკრეანტთა ხარჯებით, განისაზღვრება შემდეგი ფორმულით:

$$DP = B(I - KA)^{-1} DT$$

სადაც,

P- ხარჯები;

B- დანახარჯთა კოეფიციენტების მატრიცა, $B = m \times n$;

I - იდენტურობის მატრიცა (ელემენტარულ ალგებრაში $I=1$);

K - მატრიცა, რომელშიც დიაგონალზე არსებული სიდიდეები ასახავენ კონკურენტული იმპორტის დონეს, რომელიც დაკავშირებულია ეკონომიკის ყოველ სექტორთან და რომელიც მატრიცასთან მიმართებაში შიდა გამოშვების კომპონენტს ამცირებს საჭირო რაოდენობით;

A - ეკონომიკაში დარგთაშორისი გარიგებების მატრიცა;

T - რეკრეანტთა ხარჯები.

აღნიშნული მეთოდი შეიძლება გამოყენებულ იქნას რეკრეანტთა ხარჯების ზრდით გამოწვეული დასაქმების ცვლილებების გამოსათვლელად. ასეთ შემთხვევაში მოდელი იღებს შემდეგ სახეს:

$$DL = E(I - KA)^{-1} DT$$

სადაც,

L - დასაქმების დონე;

E - დასაქმების კოეფიციენტთა მატრიცა, $E = m \times n$.

შემოსავლების მულტიპლიკატორი განსაზღვრავს დამატებით შემოსავლებს (ხელფასი, საიჯარო გადასახადი, პროცენტული სარგებელი და მოგება), რომელიც წარმოიშობა ეკონომიკაში რეკრეანტთა ხარჯების შედეგად.

დასაქმების მულტიპლიკატორი განსაზღვრავს სამუშაო ადგილთა რაოდენობას, რომელიც მიიღება რეკრეანტთა დამატებითი ხარჯების შედეგად.

მულტიპლიკატორის გაანგარიშების არსებულ მოდულებს ახლავს გარკვეული ნაკლი, რომლის პრაქტიკულად გამოსწორება შესაძლებელია.

შეზღუდვები, დაკავშირებული მიწოდების არაელასტიურობასთან, შეიძლება შემაფერხებელ ფაქტორად იქცეს საჭირო რაოდენობის ხარისხის საქონლისა და მომსახურების მიწოდების დროს რეკრეანტთა ხარჯების ზრდის შემთხვევაში. როგორც ზემოთ აღინიშნა, თუ ჭარბი მოთხოვნა არ

კმაყოფილდება ადგილობრივი წარმოებით, მაშინ რეკრეანტთა დამატებითი ხარჯები წარმოშობს ინფლაციურ პროცესს და არასაკმარისად არსებული საქონლისა და მომსახურების იმპორტირება გარდაუვალი ხდება. ყოველივე ამის გამო მულტიპლიკატორის სიდიდე მცირდება.

მულტიპლიკატორის მნიშვნელობა განსხვავებულია ადგილობრივი ეკონომიკისა და მისი სხვადასხვა სექტორის სამეურნეო ურთიერთკავშირების ხასიათზე დამოკიდებულებით. პოლიტიკისა და დაგეგმვის შემუშავებისათვის შემოსავლების მულტიპლიკატორი ყველაზე ფასეულია, ვინაიდან ის უზრუნველგვეყოფს ეროვნული შემოსავლისა და მისი ცვლილებებს ინფორმაციით მანამდე, ვიდრე იწარმოება პროდუქცია და საქონელბრუნვა.

მულტიპლიკატორების დაწვრილებითი ანალიზი წარმოებს ეროვნულ და რეგიონულ დონეზე სახელმწიფო და კერძო სექტორის მიერ განხორციელებული ინვესტიციების ეფექტიანობის ანალიზის მიზნით, აგრეთვე ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორებთან შედარებით რეკრეაციის სხვადასხვა სახეების ზემოქმედების შეფარდებითი სიდიდეების შესასწავლად და შესამოწმებლად.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1) VARIATIONS IN MULTIPLIERS AND RELATED ECONOMIC RATIOS FOR RECREATION AND TOURISM IMPACT ANALYSIS By Wen-Huei Chang; A DISSERTATION Submitted to Michigan State University in partial fulfillment of the requirements for the degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY Department of Park, Recreation and Tourism Resources aspects of tourism recreational tourism (demand and impacts)

2) "Serious Leisure Perspective" By [Sam Elkington](#), [Robert A. Stebbins](#), Published July 13th 2014 by Routledge;

3) [Community Based Research in Sport, Exercise and Health Science](#), Edited by [Robert J. Schinke](#), [Kerry McGannon](#), [Brett Smith](#). Published July 9th 2014 by Routledge

4) [Adventure Therapy](#), Theory, Research, and Practice, By [Michael A. Gass](#), [H.L. "Lee" Gillis](#), [Keith C. Russell](#). Published January 30th 2012 by Routledge;

5) [Strategic Recreation Management](#), By [Jay Shivers](#), [Joseph W. Halper](#), Published December 15th 2011 by Routledge; Published December 15th 2011 by Routledge